

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА (основна школа)

Како је циљ овог предмета, између осталог, изградња одговорног односа према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, он пружа простор да се са ученицима ради на анализи последица корупције у оквиру технике и технологије. То се најлакше може реализовати ако се ученицима представе истинити догађаји. На пример, може се искористити пример велике трагедије 2023, када је Турску погодио јак земљотрес и када је погинуло између 43.000 и 46.000 људи, преко 100.000 је било повређених, а огроман број људи је остао без дома. Тако велико страдање последица је ситуације да су се зграде рушиле као да су направљене од карата иако су углавном биле нове или су биле скоро реновиране и лепо су споља изгледале. Истрагом је утврђен узрок – штедело се на њиховој изградњи, градило се брзо и са јефтиним материјалима и нису поштовани грађевински прописи. То је довело до тога да се спратови вишеспратница урушавају један у други. У Јапану су земљотреси чести и јаки, али последице нису тако страшне јер се о свему строго води рачуна, почев од материјала који се користи, преко поштовања стандарда градње и законске регулативе, до обуке грађана о томе како се правилно понашати у таквим ситуацијама. Њихов мото је да се зграде не руше због земљотреса, већ због лоше градње.

Коруптивне радње су допринеле и у случају пожара у Северној Македонији 2025, када је погинуло 59 особа, а преко 150 је било повређено, углавном младих, у дискотеци у месту Кочани. Било је више узрока за настанак ове несреће али су многи повезани са неким обликом корупције. Иако је пожар изазвала пиротехника која је запалила плафон, он је заправо настао зато што је клуб радио без дозволе и није испуњавао прописом дефинисане услове безбедности (био је саграђен од материјала који лако гори, није имао противпожарну заштиту, имао је само један излаз...). Осим тога, у клубу је било много више људи него што је било дозвољено, па је излазак услед пожара био отежан. Било је продато 250 улазница, а у клубу је у тренутку пожара било око 500 људи. Према неким изворима и много више јер су чувари на улазу пуштали и оне без карте ако би им понудили паре. Уз то, у клуб је унето много пиротехнике иако је то забрањено, али уз подмићивање и то је било могуће. Након истраге подигнута је оптужница за 34 физичка и три правна лица за тешко кривично дело против јавне безбедности. Одговорност је утврђена на више нивоа, од власника клуба до државних институција које су такво стање толерисале годинама.

Осим ових драстичних примера у којима је страдало много људи, ученицима треба представити и оне који су врло распрострањени, а у вези су са потрошњом јавних средстава, при чему нема људских жртава, али се неоправдано много троши порески новац грађана,

односно јавна средства се одливају у приватне џепове. Ученицима треба објаснити шта су јавне набавке, тендери и како се ту појављује корупција (погледати пример задатка из математике). Јавна набавка је погодно тло за корупцију јер се ради о великим износима и постоје могућности да се новац преусмери ка приватним интересима. Ту су најчешћи облици корупције: намештање тендера (услови тендера се пишу тако да одговарају одређеној фирми), фиктивна конкуренција (више фирми учествује, али су се унапред договориле ко ће колико пара тражити тако да једна буде најбољи понуђач), прекорачење трошкова (посао се додељује фирми која је понудила најнижу цену, али се у току рада уз образложење ти трошкови увећавају чак неколико пута), сукоб интереса (особа која учествује у раду комисије за доделу тендера има личне везе са фирмом која добија посао), недостатак контроле како се новац троши. Ове коруптивне радње не само што доводе до лоших јавних услуга (нпр. до лоших путева, тунела, мостова, некавалитетне опреме у болницама итд.) и великог губитка јавног новца већ стварају дугорочне штете које се препознају у губитку поверења грађана у институције. Рад на овој тематици треба поткрепити конкретним локалним и глобалним примерима. Ученици ће најлакше разумети примере у којима се говори о разним реконструкцијама, изградњи, техничком одржавању и другим пословима који се поверавају фирмама које иако немају искуство ни капацитет за тај обим и рокове посла, ипак га добијају на тендеру за јавне набавке уз помоћ различитих коруптивних радњи. У тим околностима често се дешава да урађени посао не само што не вреди колико је плаћен, не само што је пробијен планирани рок рада већ врло брзо показује своје недостатке (пукотине на новоизграђеном путу, пад фасаде, спирање боје и сл.), што захтева нове трошкове да би се то поправило. Да би рад на овој теми био заокружен, ученицима треба представити начине борбе против корупције у јавним набавкама, као што су транспарентност, појачан надзор итд. али, за потребе овог предмета, најважније је постићи да разумеју колико је важно држати се стандарда струке, предвиђених процедура и важећих закона у области технике и технологије.